

تاملی بر طراحی مبلمان شهری (مطالعه موردی: بررسی نیمکت های نصب شده در پیاده رو های شهر سبزوار)

مهدی ابراهیمی: کارشناس ارشد فناوری معماری، دانشکده معماری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران
ebrahimi.miei@gmail.com

چکیده:

شهر ظرفی برای زندگی انسان است. این ظرف برای فراهم کردن شرایط زندگی شهروندان خود نیازمند عناصری می باشد. از دیدگاهی کلی می توان شهر را متشکل از دو عنصر سخت و نرم دانست. عنصر سخت، همان کالبد اصلی شهر است که متشکل از بناها و المان های ثابت شهری می باشند و عنصر نرم، اجزای متحرکی هستند که می توان آن را مبلمان شهری دانست. مبلمان شهری عنصری مهم در شکل گیری فضای شهری است، که از دوران باستان تا دوران معاصر تداوم داشته است. از سنگ نوشته های هگمتانه مادی و نشیمن گاه های صفوی گرفته تا مبلمان مدرن شهرهای معاصر. اهمیت زیاد مبلمان شهری در ساختار شهرها از گذشته تا کنون برکسی پوشیده نیست، ولی متأسفانه این امر در توسعه شهرهای معاصر ایران کمتر مورد توجه قرار گرفته است، به طوریکه در حال حاضر شاهد ضعف شدید طراحی مبلمان شهری، در شهرهای ایران می باشیم. این پژوهش بر آن است تا با تامل بر مبلمان شهری و بیان ساختار آن به مطالعه و تحلیل موردی این موضوع در یکی از شهرهای ایران بپردازد. از اینرو نیمکت های نصب شده در خیابان بیهق واقع در شهر سبزوار از دیدگاه طراحی مورد بررسی قرار گرفته است. جهت انجام پژوهشی جامع و سامان مند، موضوع مورد نظر در پنج حوزه ساختاری، عملکردی، کالبدی، فرهنگی و اقلیمی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج نشان می دهد نیمکت های نصب شده از لحاظ ساختاری قابل قبول، اما از لحاظ عملکردی، کالبدی، فرهنگی و اقلیمی نامناسب می باشند. این مسئله نشان دهنده ضعف طراحی و توجه صرف به کمیت و عدم توجه به کیفیت در طراحی این نیمکت ها است.

واژگان کلیدی: عناصر شهری، مبلمان شهری، نیمکت، نشیمن گاه، سبزوار

شهر و فضاهای آن بستر یا ظرفی برای وقوع انواع فعالیت های فردی یا گروهی شهروندان است که پذیرای فعالیت های گوناگون می باشد. از اینرو طراحی صحیح عناصر شهری با هدف ارتقای کیفیات زندگی و ایجاد محیطی آرام و جذاب برای شهروندان امری مهم و ضروری است. مبلمان شهری به عنوان یکی از اصلی ترین عناصر شهر، سهمی اساسی در این مهم دارد.

عدم شناخت کافی از این موضوع باعث گشته شاهد وضعی مشهود در طراحی مبلمان شهری، در شهرهای کشورمان باشیم. در زمان معاصر مشکلات شهرهای ما فقط در ازدیاد جمعیت، ترافیک، گرانی، اقتصاد و نا به سامانی های زیست محیطی و... خلاصه نمی شود؛ بلکه انواع ناهنجاری های رفتاری، مشکلات اجتماعی و فشارهای روحی و روانی ناشی از طراحی ناخوشایند شهری نیز خود دلایل کافی برای افزایش مسائل زندگی مدرن شهری و تنگ تر شدن عرصه بر جامعه ی امروزی است. به یقین آرامشی که در پی طراحی صحیح مبلمان شهری حاصل می شود، بی تأثیر در زندگی شهروند امروزی نخواهد بود، به گونه ای که گاهی این احساس، خستگی را از انسان خسته از کار و تلاش و هیاهوی روزانه گرفته و با آرامشی پایدار، او را تا درب منزل بدرقه می کند. لذا تأثیری که طراحی آرامش بخش شهری به او عطا کرده است، پشتوانه ای معنوی برای ارتباط خانوادگی و به ارمغان بردن این حس به درون خانه می شود. با وجود این حد از اهمیت ولی متأسفانه داشتن نگرش های صرفاً اقتصادی و عدم تخصص در مدیریت های تصمیم گیر شهری باعث ایجاد آسیب های جدی بر طراحی مبلمان شهری شده است به طوری که در طراحی مبلمان شهری کمتر به جزییات و نیازهای جسمانی، روانی و اجتماعی جامعه توجه شده است. این مسئله به ویژه در کشورهای در حال توسعه از جمله کشورمان ایران به طور محسوس قابل ملاحظه است.

هدف این پژوهش تبیین جایگاه مبلمان شهری به عنوان یکی از عناصر نرم در طراحی شهری به طور کل و شناخت جایگاه نیمکت به عنوان یکی از عناصر مبلمان شهری و ارتباط آن با دیگر عناصر و ارزش های طراحی شهری به طور خاص می باشد. همچنین این پژوهش بر آن است تا با بررسی نمونه موردی در این زمینه درکی عمیق تر راجع به موضوع در مخاطب ایجاد نماید.

پرسش اصلی پژوهش

مشکلات طراحی مبلمان شهری و بطور خاص نیمکت در شهرهای معاصر ایران چیست؟

پیشینه پژوهش

در باب موضوع مبلمان شهری در پژوهش های انجام شده در دو دیدگاه کمی و کیفی می باشند. پرداخت به موضوع طراحی مبلمان شهری در دسته نگاه کیفی قرار می گیرد که از آن جمله می توان به پژوهش زیاری و همکاران (۱۳۹۲) با عنوان "بررسی و تحلیلی بر مبلمان شهری از دریچه رضایت شهروندی و عملکرد مدیریت شهری" اشاره نمود که به جایگاه عملکردی مبلمان شهری و تأثیر آن بر رضایت شهروندان از محیط شهری پرداخته اند. خسروی و پیری (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان "طراحی مبلمان شهری مناسب با رویکرد پیاده مداری" به اهمیت موضوع طراحی مبلمان شهری و تأثیر آن بر ترقیب شهروندان به موضوع مهم پیاده روی پرداخته اند و آن را عاملی مهم در افزایش سرانه پیاده روی شهروندان دانسته اند. تیموریان و زیویار (۱۳۹۲) در پژوهش خود با عنوان "بررسی و مطالعه رضایتمندی از استانداردهای مبلمان شهری" به موضوع استانداردهای طراحی مبلمان شهری توجه نموده اند. گلستانی و روشن (۱۳۹۴) نیز در پژوهشی دیگر با "عنوان سنخیت شناسی همسویی معنادار روش های ارزیابی قرارگاه های رفتاری و باز طراحی مبلمان شهری" به موضوع تأثیر روانشناسی محیطی در طراحی مبلمان شهری پرداخته اند. همچنین زنگی آبادی و تبریزی (۱۳۸۳) و زنگی آبادی و همکاران (۱۳۹۲) به تحلیل های موردی راجع به موضوع کیفیت طراحی مبلمان شهری در شهرهای معاصر ایران پرداخته اند.

پیشینه پژوهش حاکی از توجه به موضوع مبلمان شهری به طور کل بوده که این مطلب نشان دهنده اهمیت موضوع می باشد. اما به طور خاص راجع به جایگاه نیمکت در مبلمان شهری پژوهش اختصاصی انجام نشده و پرداخت به این موضوع صرفاً در قالب پژوهش های دیگر و به عنوان موضوعی فرعی پرداخته شده است. این پژوهش بر آن است تا به موضوع طراحی نیمکت پرداخته و جایگاه آن را در مبلمان شهری تبیین نماید و مشکلات طراحی نیمکت در مبلمان شهری معاصر ایران را بررسی نماید.

روش پژوهش

در این پژوهش از روش پژوهش ترکیبی و تحلیل موردی بهره گیری شده است و دارای دو بعد پژوهشی و تحلیلی می باشد. در بعد اول از روش گرد آوری اطلاعات به صورت اسنادی و کتابخانه ای استفاده شده و در بعد دوم از روش پژوهش میدانی و پیمایشی بهره گرفته شده است. بخش اول پژوهش، بصورت سلسله مراتبی به شناخت شهر و عناصر تشکیل دهنده آن اختصاص یافته و سپس مبلمان شهری به عنوان یکی از عناصر تشکیل دهنده شهر مورد بررسی قرار گرفته است. بخش دوم به تحلیل نمونه موردی اختصاص یافته و نیمکت های نصب شده در خیابان بیهق واقع در شهر سبزوار تحلیل و بررسی شده است.

شهر و عناصر تشکیل دهنده آن

شهر یک اثر هنری بزرگ است که آفرینندگانی به وسعت خود و به تعداد جمعیتش دارد. هدف غایی یک شهر ایجاد محیطی دلنشین و راحت برای مردمی است که در آن زندگی می کنند. در فضای شهری مردم حداکثر ارتباط را با یکدیگر و پیرامون خود برقرار می سازند. بنابراین آرایش فضا و ایجاد امکانات و تسهیلات لازم در آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (زنگی و تبریزی، ۱۳۸۳). شهر چیزی نیست جز فضای زندگی روزمره ی شهروندان که هر روز به صورت آگاهانه یا ناآگاهانه در طول روز و در راه منزل تا محل کار ادراک می شود (پاکزاد، ۱۳۷۶). فضاهای شهری نوعی فضاهای مصنوعی سازمان یافته، آراسته و واجد نظم هستند که به عنوان بستری برای انجام فعالیت ها و رفتارهای انسانی عمل می کنند (نقصان محمدی و دیگران، ۱۳۹۱). فضاهای شهری، از عناصر ساخت شهر هستند که همراه با تاریخ یک ملت در ادوار مختلف به وجود می آیند، شکل می گیرد و دگرگون می شوند. این فضاها که فعالیت های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی یا سیاسی همواره در آن جریان داشته، همیشه با قلب تاریخ شهر تپیده و سرگذشت شهر را رقم زده است (توسلی و بنیادی، ۱۳۹۳). فضای شهری در حقیقت به مفهوم صحنه ای است که فعالیت های عمومی زندگی شهری در آن به وقوع می پیوندد. خیابان ها، میداين و پارک های یک شهر، فعالیت های انسانی را شکل می دهند. این فضاهای پویا در مقابل فضاهای ثابت و بی تحرک محل کار و سکونت، اجزا اصلی و حیاتی یک شهر را تشکیل می دهند (بحرینی، ۱۳۷۷). فضاهای شهری، فضاهایی هستند که افراد و گروه های مختلف اجتماعی در آن سهیم هستند (Tzoula et al, 2003) فضاهای شهری مشتمل بر فضاهای گوناگونی می باشد از جمله: پیاده راه ها، خیابان ها، معابر، میداين، پلازاها، پارک ها، زمین بازی، سیتی هال ها، مکان های مذهبی، سواحل و.. (Car, 1992).

لینچ که از نظریه پردازان حوزه شهری می باشد، فضای شهری را برای ناظر یا شهروند به دو حوزه تقسیم می نماید: (۱) عوامل سخت یا ثابت (۲) عوامل نرم یا متحرک (پاکزاد، ۱۳۷۶) با توجه به مطلب فوق می توان عناصر تشکیل دهنده فضای شهری را به دو بخش تقسیم نمود: ابتدا عناصر و اجزای ثابت که همان ساختمان ها و المان های ثابت شهری هستند و دوم عناصر و اجزای نرم یا متحرک که همان مبلمان شهری می باشند. برای درک بهتر موضوع می توان فضای شهری را به یک ساختمان تشبیه نمود. ساختمان از اجزا و عناصری ثابت مانند دیوار، سقف، کف و... تشکیل شده است، اما برای سکونت در آن این عناصر کافی نمی باشد، بلکه به لوازم و مبلمان داخلی نیز نیاز است، تا سکونت در آن را امکان پذیر سازد. دیوار، سقف و کف همان عناصر ثابت و سخت و لوازم و مبلمان داخلی همان عناصر نرم ساختمان می باشند. در مقیاس وسیع تر و در سطح شهری نیز موضوع به همین شکل است چنان که زندگی در فضای شهری بدون عوامل نرم و متحرک که همان مبلمان شهری می باشد، امکان پذیر نیست. برای سکونت و زندگی، شهر خانه ای است بزرگ و همان گونه که خانه باید از صفات و مزایایی برخوردار باشد تا سکونت و زندگی را مطلوب و آسایش بخش سازد، شهر نیز باید دارای کیفیات و ویژگی هایی برای تامین آسایش و راحتی شهروندان باشد و نیز مانند خانه محیطی گرم و دلپذیر که زندگی را مرفه و مطلوب سازد (لینچ، ۱۳۷۴).

مطلوبیت در فضای شهری به یکایک عناصر تشکیل دهنده آن بستگی دارد و کیفیت ساخت هر یک از این عناصر، چگونگی استقرار آن ها در محیط و ارتباط آن ها با یکدیگر نیز تاثیر مستقیم در بهبود کیفیت محیط شهری دارد (غلام پور، ۱۳۷۹). در حقیقت طراحی فضاهای شهری با تمامی تسهیلات و تجهیزات محیط مناسبی برای زندگی و فعالیت شهری فراهم می آورد (سعیدنیا، ۱۳۷۹). آسایش از مولفه های مهم محیط های انسان ساخت محسوب می شود چراکه برای سکونت و زندگی، شهر خانه ای است بزرگ و همان گونه که خانه باید از صفات و مزایای برخوردار باشد تا سکونت و زندگی را مطلوب و آسایش بخش سازد، شهر نیز باید دارای کیفیات و ویژگی هایی برای تامین آسایش، راحتی و امنیت باشد (لینچ، ۱۳۷۲). از اینرو می توان به اهمیت طراحی صحیح مبلمان شهری به عنوان عناصر نرم فضای شهری پی برد.

مبلمان شهری

همان طور که بیان شد هر شهر از عناصر سخت و نرم شکل گرفته است. حال در میان عناصر سخت شهری که همان بناها و ساختمان ها می باشند، عنصر مکملی نیاز است تا زندگی شهری را سامان بخشد، تجهیزاتی که مانند اثاث یک خانه، امکان زندگی را در فضای محصور میان سنگ و بتون و شیشه فراهم آورد. این عناصر جریان حرکت، سکون، تفریح، بهداشت و ... را در شهر تنظیم می کنند و به آن روح می بخشند (زنگی و تبریزی، ۱۳۸۳).

مبلمان واژه ای فرانسوی به معنای مجموعه اثاثیه و دکوراسیون یک محل است. و مبلمان شهری مجموعه ای از تجهیزات و تسهیلاتی است که کیفیت و کارایی زندگی را در شهر ارتقا می دهد (قنبری، ۱۳۸۲). این تسهیلات در انگلستان بیشتر به مبلمان خیابانی و در امریکا به مبلمان همگانی یا مبلمان فضای باز معروف هستند. اما رایج ترین ترکیب فوق مبلمان شهری است که می تواند در بردارنده مفاهیم ضمنی هم باشد. دامنه مفهومی و کاربردی این واژه بسیار گسترده است و به مجموعه ی وسیعی از وسایل، اشیاء، دستگاه ها، نمادها و عناصری گفته می شود که چون در شهر نصب شده اند و استفاده عمومی دارند به این اصطلاح

معروف شده اند (مرتضایی، ۱۳۸۱). مبلمان شهری تمام عناصری را شامل می شود که اولاً در فضای باز شهری مکان یابی شده و کارکرد عمومی دارند و ثانیاً وجود آنها در فضای شهری نیازهای عمومی شهروندان را تامین می کند. حذف مبلمان شهری از اندام شهری و یا نامناسب بودن آنها می تواند زمینه ساز ناکارایی و اختلال در عملکرد نظام شهری شود و نیازهای متعدد را بی پاسخ بگذارد (آگشته، ۱۳۷۹). مبلمان شهری رایج ترین مفهوم کاربردی تجهیزات شهری است و زمانی این اجزا و امکانات مبلمان شهری تلقی می شوند که اولاً، در فضاهای باز شهری مکان یابی شده و کارکرد عمومی داشته باشند و دوم اینکه، وجود آنها در فضای شهری نیازی از نیازهای عمومی شهروندان را تامین کنند (خسروی، ۱۳۹۷).

طبق نظر بایراکس، عناصر مبلمان شهری، واجد خصوصیتی هستند که برقراری ارتباط بین مردم را صورت می دهند و به فضا معنای کارکردی و زیبایی گونه می دهند. کمیات و کیفیات گوناگونی دارند که به منطقه هویت می بخشند و آن را تکمیل می کنند. بنا به این دلایل، عناصر مبلمان شهری اهمیت بسیاری نه فقط برای اهداف کارکردی، بلکه به واسطه تاثیراتی که در احیای چشم اندازهای شهری دارند، مفید فایده می باشند. (bulut & atabeyoglu . 2003)

همان طور که در بسیاری از فضاهای شهری، انباشت و تراکم زیاد مبلمان شهری باعث کاهش و کم رنگ شدن هویت و شخصیت آن می گردد. همان قدر هم تصور اینکه فضایی خالی از هر نوع مبلمان باشد، ما را به یاد پوچ و متروکه بودن فضا می اندازد و نشان بی توجهی به آن می باشد (عراقچیان، ۱۳۸۵). مبلمان شهری از اثر گذار ترین عوامل در فضاهای شهری در ذهن شهروندان هستند، تا حدی که معمولاً ساکنین و حتی گردشگران مناطق مختلف، یک شهر را با مبلمان و زیبایی های مخصوص به آن می شناسند. مبلمان شهری به لحاظ موقعیت، ابعاد، تناسب، رنگ، فرم، شکل و حالت در فضاهای شهری تاثیر گذار هستند. مبلمان شهری نقشی مهم و کارکرد مطلوبی در فضاهای عمومی شهری برای تامین سلامت همگانی و رفاه اجتماعی، پیشبرد اهداف فرهنگی و آموزشی و تعامل افراد جامعه با یکدیگر می تواند عهده دار شود و از این رو تجدید و احیای آن ها ضروری است (شمس و مرادی، ۱۳۹۳). ساخت و بهره برداری از مبلمان شهری از مصادیق بارز خدمت رسانی شهری، حفظ هویت تاریخی و زیبایی بصری شهری است که تاثیر بسزایی در کیفیت زندگی و نوع برخوردهای فردی و گروهی یک جامعه بازی می کند (زیاری و همکاران، ۱۳۹۲). پژوهش رحمانی و سهرابی در سال ۱۳۹۴ نشان از این دارد که بین میزان دسترسی مبلمان شهری و ابعاد کیفیت زندگی یعنی سلامت جسمانی، سلامت روانی، ارتقای ارتباطات اجتماعی و رضایت از محیط کالبدی شهر، رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد و به طور کل نتیجه تحقیق پس از تجزیه و تحلیل یافته ها، حاکی از آن است که مبلمان شهری از بین مجموعه عوامل موثر بر کیفیت زندگی، نقش مهمی را ایفا می نماید.

یافته ها

شناخت نیمکت و نشیمنگاه در مبلمان شهری و تحلیل نمونه موردی

در این بخش به نمونه موردی انتخاب شده در پژوهش، یعنی نیمکت های نصب شده در پیاده روهای خیابان بیهوق واقع در شهر سبزوار پرداخته خواهد شد. از آنجا که موضوع مورد بررسی، نیمکت و نشیمنگاه شهری می باشد، ابتدا در جهت نیل به هدف ذکر شده، تعریف مختصری از خیابان و پیاده رو به عنوان مکان حضور نیمکت ها، بیان خواهد شد و در ادامه، به شناخت نیمکت و نشیمنگاه شهری پرداخته خواهد شد. پس از بیان و شناخت اولیه از موضوع، تحلیل نمونه موردی صورت می گیرد.

خیابان و پیاده رو

تا قبل از انقلاب صنعتی، اندازه، تناسب و فواصل عناصر تشکیل دهنده شهر بر مبنای مقیاس انسانی و الگوی جابجایی ها نیز بر اساس حرکت فرد پیاده بود (Marshall, 2005). با شروع انقلاب صنعتی و رشد و گسترش سریع شهرها و از طرفی دیگر اختراع خودرو و استفاده از آن سرعت و راحتی در امر جابجایی افزایش یافت، و اینگونه بود که خیابان های امروزی شکل گرفت. ورود خودرو و تغییر کالبد شهرها به شکلی به وقوع پیوست که می توان گفت، خودرو مهمترین عنصر تغییر دهنده کالبد شهرها در طول تاریخ بوده است (قیادبان، ۱۳۹۵).

خیابان های امروزی از دو بخش مهم تشکیل شده اند. بخشی برای عبور خودرو و وسایل نقلیه و بخشی برای عابر پیاده. بخش عمده ای از مفهوم محتوای "زندگی خیابان" به عقیده جین جیکوبز در پیاده روهای آن نهفته است. از نگاه او این پیاده روهای شلوغ و پر جنب و جوش هستند که با فراهم آوردن عرصه متقابل اجتماعی، به مرکز شهر معنا می بخشند (شوا، ۱۳۷۵). پیاده روها به عنوان جزئی از فضای عمومی شهر، بستری برای قرار گیری تعاملات شهری بین شهروندان است (پور سرتیپ، ۱۳۸۹). از جمله مزیت های مهم پیاده روها علاوه بر تعاملات اجتماعی می توان به ارتباطات، انعطاف پذیری، راحتی، شادی بخشی، وضوح و شفافیت اشاره نمود (Waldok, 2012). پیاده رو جزئی از فضای عمومی و منظر تعامل شهری است (محمدی و تقی پور، ۱۳۹۴). تامین

نیاز انسان به دوست داشتن و در کنار هم بودن مستلزم وجود یک قرار گاه کالبدی است و فضاهای عمومی و پیاده راه‌ها بیشترین ظرفیت را در این رابطه دارند، ولیکن این امر بدون پاسخگویی به نیازهای اولیه انسان میسر نیست (Buys, 2003). فضایی می‌تواند انسان را به خود جلب نماید که در درجه اول تامین کننده نیازهای ذیل باشد: ۱- آسایش فیزیولوژیکی و ذهنی ۲- استراحت ۳- اشتغال فعال ۴- کشف راز ۵- زیبایی بصری و ابعاد زیبایی شناسانه ۶- مطلوبیت ناشی از تعامل افراد (محمدی و تقی پور، ۱۳۹۴).

از چند دهه پیش تا کنون، آگاهی‌های تازه‌ای درباره فضاهای شهری پدید آمده است و بار دیگر خیابان، به عنوان فضایی برای زندگی و نه صرفاً محلی برای عبور و مرور وسایط نقلیه، مطرح شده است. این نگرش را می‌توان بازگشتی به شیوه‌ی استفاده از خیابان پیش از تسلط خودرو دانست. بدینسان، تجهیزات و مبلمان شهری، در همه سطوح سواره و پیاده، بر کیفیت منظر خیابان‌ها می‌افزاید و ایمنی و راحتی شهروندان را تامین می‌کند (گلستانی و روشن، ۱۳۹۴). با توجه به اهداف پژوهش، در اینجا از میان انواع دسته بندی‌های مبلمان شهری، به بررسی نیمکت و نشیمنگاه پرداخته خواهد شد.

نیمکت و نشیمن گاه شهری

برای شناخت نیمکت و نشیمن گاه در مبلمان شهری ابتدای نگاهی بر گذشته داشته و سپس به بررسی آن پرداخته خواهد شد. شناخت هر پدیده‌ای به درجه شناخت ما از فرآیند آن پدیده بستگی دارد، و این بدان معنا نیست که پدیده را در بستر تاریخی آن منجمد کرده و از پدیده‌های سیال، اشیایی جامد بسازیم. فرآیند تاریخی بر آن است، که نحوه‌ی شکل‌گیری پدیده و عناصر موثر در آن را کشف کرده و سپس آن را در طول زمان مورد بررسی قرار دهد.

در تاریخ نگاری ایران تاریخچه مدونی از مبلمان شهری به طور عام و نیمکت به طور خاص به چشم نمی‌خورد و سوابق موجود به صورت پراکنده از میان مدارک تاریخی کشور بدست آمده است. از آنجا که قدمت تمدن‌های باستان در ایران بسیار طولانی‌تر از اکثر نقاط دنیا به ویژه تمدن‌های اروپایی که امروز در زمینه مبلمان شهری پیشرو هستند، می‌باشد، تظاهر و حالات ابتدایی بعضی از عناصر و مبلمان شهری را می‌توان در آن جست. به عنوان مثال سنگ نوشته‌های هگمتانه که در فضای شهری نصب شده و در جایگاه تابلوهای اطلاع‌رسانی امروزی می‌باشند و انواعی دیگر از این دست. اما در زمینه نیمکت و جایگاه نشیمن در شهر، می‌توان پیشینه آن را از دوران صفویه مشاهده نمود (اکساندر، ۱۳۸۱) در معماری اسلامی از دوران صفویه همواره خانه‌های ایرانی در کوچه و خیابان‌های الگوی سکوی خصوصی داشتند (بکری زاده، ۱۳۸۹). بدین ترتیب که هر خانه سکوی اختصاصی برای نشستن داشت و صاحب‌خانه و یا هر عابر پیاده‌ای در آنجا به فضای عمومی خیابان نظر می‌کرد، بدون آنکه حریم خصوصی خانه مخدوش گردد، که این امر به نحوی سبب زنده شدن معابر شده بود (Specter, 1974). در دوران معاصر، نیمکت شهری را باید ابداعی در قرن نوزدهم دانست که از تجهیزات فضای سبز سرچشمه گرفته است. از آن زمان تا کنون این وسیله شهری جز عناصر ضروری تجهیزات فضای عمومی بوده است (عطار خیایوی، ۱۳۹۶).

برخی از عناصر مبلمان شهری تأثیری اساسی در مناسب سازی فضاهای شهری دارند. از آن جمله می‌توان از نیمکت یا جایگاه نشیمن نام برد. نیمکت در مبلمان شهری ابتدایی‌ترین روش برای احساس آرامش و راحتی در فضای شهری است. یکی از عناصر ضروری و مورد نیاز کاربران در شهر، وجود نیمکت یا نوعی وسیله استراحت برای شهروندان است (حکمتی، ۱۳۸۶). گفته می‌شود دولت‌مردان همواره نیمکت‌های عمومی شهر را نمادی از اندیشه و تدبیر می‌دانند، همچنین معروف است که درباره یک شهر می‌توان بر حسب تعداد نیمکت‌هایش قضاوت کرد (مرتضایی، ۱۳۸۱). مردم بیشتر به حضور در مکانی تمایل نشان می‌دهند، که جای مناسبی برای نشستن در آنجا وجود داشته باشد (وایت، ۱۳۸۱) اینها همه بر لزوم وجود تعداد کافی و طراحی صحیح نیمکت و جایگاه نشیمن در فضای شهری تأکید می‌نمایند.

نیمکت‌ها ملموس‌ترین قسمت از مبلمان شهری از دیدگاه شهروندان هستند که در تمام قسمت‌های عمومی کاربرد دارد (عطار خیایوی، ۱۳۹۶). طراحی نیمکت و جایگاه نشیمن مناسب به مردم این امکان را می‌دهد که در فرصتهای لازم از نشستن و دیدن فضای شهری لذت برده و ارتباط اجتماعی و کلامی با یکدیگر برقرار نمایند. نصب سطوح نشیمن زیبا و مناسب، نشان‌دهنده احترام مدیریت شهر به مردم است (رحمانی و سهرابی، ۱۳۹۴). نشیمن‌گاه در فضای شهری، مکانی متمرکز برای بسیاری از فعالیت‌هاست. مکانی است برای سالمندان و سالخوردگان، برای دانش‌آموزان و دانشجویان و یا شاید استراحت‌گاهی است برای پاهای خسته فروشنده دوره گرد. نیمکت یا سکو باید برای کاربرد‌های متفاوت و همچنین سنین مختلف طراحی شود و نیاز همه اقشار استفاده‌کننده در آن در نظر گرفته شود (شایسه فر، ۱۳۸۶).

در رابطه با موضوع نیمکت و نشیمن‌گاه شهری، مسئله جالبی در شهر نیویورک مورد سوال قرار گرفت، که چرا بعضی از پلازاهای شهری شلوغ و بعضی خلوت هستند. وایت به عنوان پژوهشگر در این زمینه، متعجب بود که چرا افراد ساکن نیویورک بعضی از پلازاهای را برای جمع شدن انتخاب می‌کنند. وی دلایلی که به نظرش می‌رسید را مورد بررسی قرار داد: خورشید، زیبایی، مکان، شکل فضا، همگی این دلایل مهم بودند اما نه به آن اندازه‌ای که این تفاوت فاحش میان استفاده‌کنندگان را توجیح کنند. زمانی که وی به اندازه فضاها در پلازاهای توجه نمود متوجه شد که تنها فضا نیست که مردم را به خود جلب می‌کند و یا اینکه

از خود می راند. پس سوال بعدی برای وی پیش آمد، شاید میزان مکان های قابل نشستن و نوع طراحی آن ها اهمیت داشته باشد (تیموریان و زیویار، ۱۳۹۲). امروزه تجربه و کاربرد عناصر شهری نشان داده که استفاده از تجهیزات و مبلمان مناسب تا چه حد می تواند اثرات مثبتی بر روی شهروندان و استفاده کنندگان از محیط های شهری داشته باشد. بطور مثال نشیمن مناسب به مردم این امکان را می دهد که در فرصت های لازم از نشستن و دیدن فضای شهری لذت برده و حتی ارتباط اجتماعی و کلامی با یکدیگر برقرار نمایند. (مینارودی و فلاحی، ۱۳۹۶). طراحی نیمکت و نشیمن مناسب به مردم این امکان را می دهد که در فرصتهای لازم از نشستن و دیدن فضای شهری لذت برده و ارتباط اجتماعی و کلامی با یکدیگر برقرار نمایند. نصب نیمکت های مناسب، نشان دهنده احترام مدیریت شهر به مردم است (اسدی و ایلانلو، ۱۳۹۶).

بررسی نیمکت های نصب شده در پیاده رو های شهر سبزوار

شهر سبزوار

شهر سبزوار واقع در استان خراسان رضوی و مرکز شهرستان سبزوار است. این شهر که اکنون از لحاظ جمعیت و تجارت پس از مشهد بزرگترین و مهمترین شهر استان است، که در غربی ترین ناحیه این استان قرار دارد. این شهر در مسیر ارتباطی اصلی تهران- مشهد قرار گرفته است (زنگنه، ۱۳۸۱).

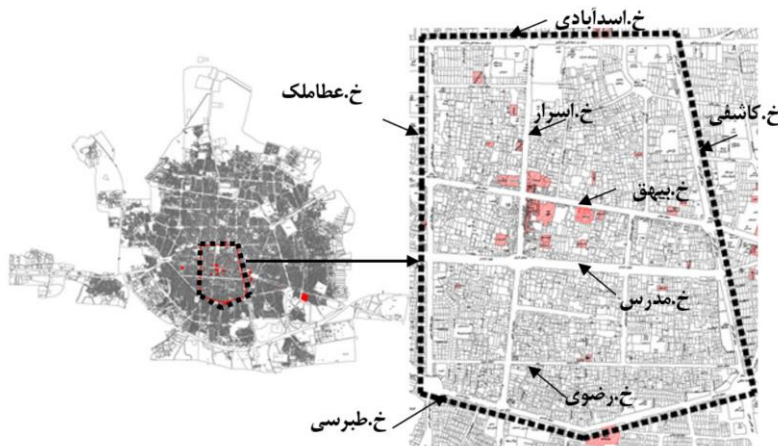

تصویر ۱: موقعیت شهر سبزوار، ماخذ: (وزارت کشور، ۱۳۹۰)

برخی از متون و اسناد تاریخی، بنیان شهر سبزوار را مربوط به دوران اشکانیان می دانند. برخی نیز پیدایش آن را به دوران ساسانی منسوب می دارند (آریان پور، ۱۳۶۹). اما اوج شکوفایی این شهر را باید در دوران اسلامی دانست. در این دوران شهر سبزوار یکی از شهرهای مهم ایران به شمار می رفت، چونانکه آن را دارالمومنین نامیده اند.

این شهر از لحاظ کالبدی تا قبل از دوران پهلوی اول، دارای ساختار کالبد سنتی و ارگانیک مطابق با شهرهای کویری ایران بود. در دوران پهلوی اول با احداث دو خیابان اصلی، کالبد شهر تغییراتی اساسی پیدا کرد. این دو خیابان عبارتند از: خیابان بیهق که در راستای شرقی- غربی و دیگری خیابان اسرار که در راستای شمالی- جنوبی احداث گردید. با ساخت این دو خیابان، شهر کالبدی جدید به خود گرفت. این دو خیابان را می توان نخستین خیابان های شهر دانست که در مرکز بافت تاریخی شهر واقع شده اند. در حال حاضر کالبد شهر سبزوار تشکیل شده از پنج نوع بافت می باشد که عبارتند از: بافت تاریخی، بافت روستایی شهری، بافت میانی، بافت غیر رسمی و بافت جدید (رضایی راد و رفیعیان، ۱۳۹۰). همان طور که بیان شد خیابان بیهق که نیمکت های نصب شده در آن مورد

بررسی قرار گرفته است در قلب بافت تاریخی شهر قرار دارد.

تصویر ۲: بافت تاریخی شهر سبزوار، ماخذ: (رضایی راد و رفیعین، ۱۳۹۰)

تحلیل یافته ها

تحلیل و بررسی نیمکت های نصب شده

شهرداری سبزوار در سال ۱۳۹۸ اقدام به نصب تعداد زیادی نیمکت در پیاده رو های شهر نمود. این عمل به صورت گسترده در خیابان بیهق که به نوعی تاریخی ترین و اصلی ترین خیابان شهر می باشد، صورت پذیرفت. این پژوهش قصد دارد با دیدگاهی سامانمند به تحلیل و بررسی این نیمکت ها بپردازد.

سامانه به مجموعه ای از دو یا بیشتر از اجزا گفته می شود که برای رسیدن به هدفی سازماندهی و هماهنگ شده اند. سامان مند بودن نیز به معنای منظم، روشمند و بر مبنای الگویی از قبل تعیین شده بودن است (نقره کار، ۱۳۸۹). یک سامانه مجموعه ای از اجزا و عناصر است که به دو گونه ای ویژه با هم، هماهنگ شده و همکاری می کنند تا به یک هدف ویژه دست یافته شود. در این تعریف دو مفهوم بنیادین به کار رفته است، یکی «هماهنگی و همکاری» و دیگری «هدفمندی» که هر دو از اهمیت ویژه ای برخوردارند. همچنین سامانه را می توان مجموعه ای از اجزا دارای وحدت دانست که با ارتباطی ویژه و با همکاری و هماهنگی، هدف ویژه ای را تامین می کنند.

جهت تحلیل و بررسی سامان مند، موضوع مورد نظر در پنج حوزه: عملکردی-کارکردی، کالبدی-زیبایی، سازه ای- ساختاری، ارزشی-فرهنگی و در نهایت اقلیمی- آسایشی مورد بررسی و تحلیل قرار خواهد گرفت.

عملکردی - کارکردی:

عملکرد و کارکرد، چگونگی ساماندهی فضاها در کنا هم برای برآوردن کارکردهایی ویژه با ایجاد انواع ارتباطات میان فضاهاست. همچنین تامین کننده یک برنامه کاربردی است که در آن هیچ کارکردی هنگام برآورده شدن، مزاحم دیگر کارکردها نمی شود (نقره کار، ۱۳۸۹). عملکرد و کارکرد را می توان یکی از مهمترین ارکان در طراحی و ساخت اجسام انسان ساز دانست. زیرا که طراحی و ساخت هر وسیله، برای رفع نیازی می باشد، پس اگر طراحی و ساخت آن با عملکرد در تناقض باشد، آن را می توان نقصانی اساسی دانست. در این بخش عملکرد و کاربرد نیمکت های نصب شده مورد بررسی قرار خواهد گرفت و مشکلات آن تحلیل خواهد شد.

۱. ترکیب فضای توقف با فضای حرکت و انسداد مسیر عابر پیاده:

شاید نخستین و مهمترین مسئله ای که توجه عابری پیاده را به خود جلب می کند قرار گیری نادرست نیمکت ها در فضای پیاده رو می باشد. عدم جایگذاری

صحیح و انتخاب نادرست محل قرارگیری نیمکت ها باعث شده بخشی از فضای پیاده رو اشغال گردد. به شکلی که نیمکت و شخصی که بر روی آن نشسته، بخشی از پیاده رو را اشغال نموده و مانعی برای تردد می باشد. با توجه اینکه این خیابان، مهم‌ترین خیابان شهر بوده و بازار اصلی شهر در آن قرار دارد، رفت و آمد گسترده عابرین پیاده در آن انجام می شود. و این مسئله، مشکل را حاد تر می نماید.

تصویر ۳: انسداد مسیر عابر پیاده، ماخذ: (نگارنده)

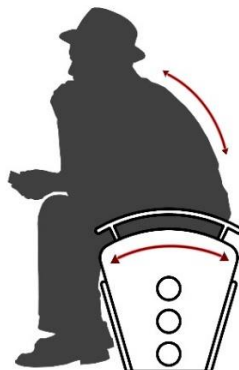
نیمکت ها و صندلی های خیابانی که در گذرگاه و محل تردد پیادگان قرار می گیرند، نباید مزاحمتی در رفت و آمد مردم ایجاد کنند و بیش از اینکه استفاده کننده، مردم و ترددشان را نظاره کند، نیمکت باید طوری موقعیت دهی شده باشد که فرد، طبیعت و منظر اطراف را مشاهده کند (شهرداری ها، ۱۳۷۹). همواره در مکان یابی محل های نشستن می بایست دقت نمود تا علاوه بر فراهم کردن آسایش کاربر، از ایجاد مزاحمت برای سایر افراد نیز جلوگیری شود (لحمیان و دیگران، ۱۳۹۲). همواره در مکان یابی محل های نشستن می بایست دقت نمود تا علاوه بر فراهم کردن آسایش کاربر، از ایجاد مزاحمت برای سایر افراد نیز جلوگیری شود (لحمیان و دیگران، ۱۳۹۲).

تصویر ۴: قرار گیری اشتباه نیمکت ها در پیاده رو، ماخذ: (نگارنده)

۲. عدم طراحی صحیح نیمکت از نظر فیز بولوژیک:

نیمکت های نصب شده فاقد پشتی بوده و نشمن گاه آن دارای انحنا می باشد. این دو مورد باعث می شود فرد هنگام نشستن به عقب کشیده شود، حال آن که تکیه گاهی نیز برای آن طراحی نشده است. و این مسئله موجب خم شدن بیش از اندازه کمر هنگام نشستن می شود. این طراحی نامناسب باعث عدم آسایش و راحتی در هنگام نشستن می شود.

تصویر ۵: عدم طراحی صحیح نیمکت ها از لحاظ فیزیولوژیک، ماخذ: (نگارنده)

کالبدی - زیبایی:

حوزه کالبدی - زیبایی به چگونگی کالبد اثر با ساختمایه مناسب و بکارگیری انواع روابط بصری و زیبایی شناسانه و پدید آوردن ریتم، وزن و هماهنگی در اثر می پردازد.

۱. عدم تطابق فرم کالبدی با محیط:

همانطور که بیان شد خیابان بیهق در بافت تاریخی شهر قرار داشته و به نوعی اولین خیابان شهر محسوب می گردد که در دوره پهلوی اول از میان بافت در هم تنیده شهر بیرون کشیده شد. در این خیابان، بناهایی مانند مسجد جامع شهر، بارگاه امام زاده یحیی، مسجد پامنار و چندین بنای تاریخی دیگر قرار دارد. نیمکت های نصب شده از لحاظ کالبدی هیچگونه هماهنگی با گذشته و حال این خیابان ندارد و همچون عنصری اضافی به اجبار در آن گذاشته شده است.

تصویر ۶: طرح نامناسب نیمکت در مجاورت مسجد جامع شهر، ماخذ: (نگارنده)

سازه ای - ساختاری:

منظور از سازه و ساختار، چگونگی استخوان بندی یا ساختار اثر و انتقال نیروها از بالا به پایین در یک شبکه همگن از اجزا سازه ای است که در آن همه قسمت ها به شکل مناسب دست اندر کارند و هیچ جزیی بیکار نیست. سامانه ساختاری شامل آن بخش از اثر می شود که وظیفه برپایی و سرپا نگه داشتن اثر را بر عهده دارد (نقره کار، ۱۳۸۹).

بحث سازه و ساختار در مبلمان شهری را می توان به دو حوزه مصالح و ساخت تقسیم بندی نمود. در مورد بخش اول یعنی مصالح می توان بیان داشت که،

خسارت های ناشی از انتخاب مصالح نادرست در اجرای مبلمان شهری سالانه هزینه گزافی را بر شهرداری ها و مردم تحمیل می کند. در حالی این مشکل علاوه بر خسارت مالی، می تواند خسارات جانی جبران ناپذیری نیز به دنبال داشته باشد (عباسی، ۱۳۸۵). و اما مورد دوم یعنی ساخت، به چگونگی استخوان بندی و یا ساختار توجه دارد و انتقال نیروها را مورد بررسی قرار می دهد. در ادامه نیمکت ها در دو حوزه ذکر شده مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

۱. مصالح سخت و مقاوم:

نیمکت ها به طور کامل از جنس آهن سخت بوده و دارای مقاومت بالایی می باشند. با توجه به اینکه نیمکت ها در فضای عمومی شهر قرار داشته و استفاده عمومی دارند، بکارگیری مصالح مقاوم را می توان از مزیت های آن به شمار آورد.

۲. جزییات و ساخت:

اجرای نیمکت ها از لحاظ فنی درست و اصولی می باشد. اتصالات به صورت گرم بوده که امکان باز نمودن آن نباشد و همچنین به طور کامل و صحیح انجام گرفته است. اتصال نیمکت به زمین از طریق صفحه های نصب شده در زمین می باشد که مقاومت آن را بالاتر برده است.

ارزشی - فرهنگی:

طراحی مبلمان شهری از عواملی است که در ایجاد هویت، زیبایی و خوانایی شهر بسیار اهمیت دارد. بر اساس اصول شهرسازی مبلمان شهری نه تنها متناسب با ویژگی های طبیعی بلکه باید با در نظر گرفتن رفتارهای اجتماعی و فرهنگی شهر مورد نظر طراحی و نصب شوند. از دیدگاه یک نظریه پرداز غربی، اگر قرار است شعور شهری شناخته شود باید به مبلمان آن شهر توجه داشت. اگر این عنصر بتواند لبخند را به لب مردم بیاورد و برای آنها پیام آور احساس آرامش و امنیت باشد، می توان گفت عملکردی موفق داشته است. (مشیری و دیگران، ۱۳۹۳). کارشناسان شهری معتقدند ضعف مدیریت شهری در سالهای اخیر عاملی برای نابسامانی در این حوزه بوده است (مشیری و دیگران، ۱۳۹۳). امروزه فضاهای شهری در ارتباط با رفتارهای انسان شکل می گیرند. هر فعالیتی که توسط انسان صورت می گیرد، به طور کامل متکی به فرهنگ است (گلستانی و روشن، ۱۳۹۴). مبلمان شهری مثل هر عنصر دیگری در سیمای شهر تاثیر گذار است و باید در این حوزه با طراحی و برنامه ریزی های دقیق، متناسب با فرهنگ و آداب و رسوم مردم حرکت کرد. تحلیل نیمکت های نصب شده از دیدگاه فرهنگی - ارزشی به قرار زیر می باشد.

۱. مشرف بودن فضای استراحت:

جایگذاری نیمکت ها به شکلی می باشد که به طور کامل از تمام جهات دید کامل دارد و علاوه بر عابران، راکبان خودرو ها و فروشندگان نیز دید مستقیم به آن دارند. شکل قرارگیری به گونه ای است که هنگام استفاده، فرد مورد نظر در کانون توجه قرار می گیرد. با توجه به فرهنگ ایرانی اسلامی و اهمیت مسئله محرمیت و گذشته از آن مسئله خلوت در روانشناسی محیطی، می توان این موضوع را مشکلی مهم دانست.

تصویر ۷: مشرف بودن نیمکت ها از تمام جوانب، ماخذ: (نگارنده)

یکی از اصلی ترین عوامل در طراحی اثر در حوزه معماری و شهرسازی، عوامل محیطی و اقلیمی است. بدیهی است آغاز و بقای هر اثر در هر لحظه وابسته به شرایط آسمان و زمین و تغییرات جوی است (نقره کار، ۱۳۹۲). در این بین آسایش و راحتی استفاده کنندگان از اثر در برابر شرایط جوی و اقلیمی از اهمیت زیادی برخوردار است. در ادامه نیمکت های نصب شده از دیدگاه اقلیمی مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

۱. در امان نبودن از شرایط جوی:

در طراحی و جایگذاری نیمکت ها هیچ توجه ای به اصول اقلیمی منطقه نشده است. با توجه به گرم و خشک بودن اقلیم منطقه، هیچ فکری برای حل آفتاب سوزان تابستان نشده است و همچنین در فصول بارش، نیمکت های نصب شده به طور کامل در معرض بارندگی می باشند. از لحاظ اقلیمی استفاده از این نیمکت ها تنها در شرایط مساعد بودن آب و هوا امکان پذیر است.

تصویر ۸: در امان نبودن از شرایط جوی، ماخذ: (نگارنده)

۲. عدم تطابق مصالح با اقلیم:

نیمکت های اجرا شده تماما از جنس آهن می باشد. از طرفی آهن دارای ظرفیت حرارتی پایینی بوده و به سرعت تحت تاثیر دمای محیط قرار می گیرد. از این رو نیمکت ها در فصل گرما و با تابش مسقیم خورشید بسیار گرم و در فصل سرما بسیار سرد شده و قابل استفاده نمی باشند.

نتیجه گیری:

شهر به عنوان بستر زندگی شهروندان، شامل دو عنصر سخت و نرم می باشد. عنصر سخت، همان ساختمان ها و المان های ثابت شهری بوده و عنصر نرم، مبلمان شهری می باشد. اگر شهر را به ساختمان تشبیه کنیم، عنصر سخت همان سازه و دیوار و دیگر عناصر ساختمانی می باشد و عنصر نرم مبلمان و لوازم داخلی بنا است. طبیعی است ساختمان بدون مبلمان و لوازم داخلی، قابل اسکان نمی باشد. به همین شکل، شهر بدون مبلمان شهری نیز قابل سکونت نیست. مبلمان شهری مجموعه ای از آلات و وسایل را تشکیل می دهد که یکی از مهمترین آن ها نیمکت ها و نشمن گاه های شهری می باشند.

شهرداری سبزوار در سال ۱۳۹۸ اقدام به نصب تعداد زیادی نیمکت در پیاده رو های شهر سبزوار نمود. این عمل که به صورت گسترده در خیابان بیهق که به نوعی اصلی ترین خیابان شهر می باشد، صورت گرفت. این پژوهش نیمکت های نصب شده را در پنج حوزه: عملکردی-کاکردی، کالبدی-زیبایی، سازه ای-ساختاری، ارزشی-فرهنگی و در نهایت اقلیمی-آسایشی مورد بررسی و تحلیل قرار داده است. نتایج بررسی نشان می دهد نیمکت های نصب شده در حوزه های عملکردی-کاکردی، کالبدی-زیبایی، ارزشی-فرهنگی و اقلیمی-آسایشی مطلوب نبوده و دارای نواقصی جدی است و تنها در حوزه سازه ای-ساختاری مناسب می باشد. این مسئله نشان دهنده این مطلب است که نیمکت های نصب شده صرفا جنبه کمی داشته و فاقد کیفیت می باشد. به نظر می رسد اجرا این پروژه مبلمان شهری بدون هیچ اقدام علمی و کارشناسی بوده. نتیجه این طرح استقبال ضعیف عابری از این طرح می باشد بطوریکه به ندرت می توان افرادی را مشاهده کرد که از این نیمکت ها استفاده کنند. عدم برنامه ریزی یا برنامه ریزی ناقص و غیر استاندارد در رابطه با چگونگی طراحی، مکانیابی و نصب

عناصر مبلمان شهری، به هرج و مرج بصری و عدم کارایی این عناصر در محیط های شهری دامن می زند. زمانی چیزی به عنوان مساله پدیدار می شود که به عنوان معضل نمود پیدا کند. نگاهی گذرا به فضاهای شهری شهرهای ایران بیانگر این است که هنوز مبلمان شهری نتوانسته جایگاه و اهمیت خود را به عنوان یکی از امکانات ضروری به منظور تامین آسایش و آرامش شهروندان و افزایش کارایی و مطلوبیت سیمای بصری فضاهای شهری پیدا کند.

منابع:

- ۱- آریان پور، علیرضا (۱۳۶۹)، بافت قدیمی و شهرسازی سبزوار، از مجموعه کتاب شهرهای ایران (جلد دوم) به کوشش محمد یوسف کیانی، چاپ اول، انتشارات جهاد دانشگاهی
- ۲- الکساندر، کریستوفر (۱۳۸۱) معماری و رمز جاودانگی، ترجمه: مهرداد قیومی بیدهندی، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی
- ۳- آگشته، سعید (۱۳۷۹) جدول عنصر متمدن شهری، مجله شهرداری ها، شماره ۳
- ۴- اسدی، سمیه و مریم ایلاتلو (۱۳۹۸) نقش برنامه ریزی شهری در مدیریت یکپارچه مبلمان شهری (نمونه موردی منطقه ۷ شهر اهواز)، (۱۳۹۸) کنفرانس عمران معماری و شهرسازی کشورهای جهان اسلام، تبریز، ایران
- ۵- بحرینی، سید حسین (۱۳۷۷) فرآیند طراحی شهری، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران
- ۶- حسینی مینارودی، نسیم و حمید فلاحی (۱۳۹۸) کنفرانس عمران معماری و شهرسازی کشورهای جهان اسلام، تبریز، ایران
- ۷- حکمتی، جمشید (۱۳۸۶) مهندسی فضای سبز (طراحی پارک ها و وبلاها)، نشر سپهر
- ۸- حیدری، محمد تقی و هاجر شکری و مجید حضرتی (۱۳۹۸) تحلیل وضعیت مبلمان شهری در انطباق با نیازهای ساختاری-کارکردی شهروندان (نمونه موردی: بافت قدیمی زنجان) نخستین همایش ملی کیفیت در فضاهای معماری و شهری، زنجان
- ۹- خسروی، محمد باقر و مریم باقر پیری (۱۳۹۷) طراحی مبلمان شهری مناسب با رویکرد پیاده مداری، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، سال دهم، شماره سی و سوم
- ۱۰- بکری زاده، حکیم و امیر عبدالحسینی و امیر الماسی (۱۳۸۹) تحلیل فضای مبلمان شهری محدوده مرکز شهری ایلام، فرهنگ ایلام (۲۸ و ۲۹)
- ۱۱- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۷۶) طراحی شهری چیست، مجله آبادی، دوره ۷، شماره ۲۵
- ۱۲- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۹) مبانی نظری و فرآیند طراحی شهر، کوشامهر، تهران
- ۱۳- پوته ریگی، محمد و احمد نوحه گر و محمد جواد امیری (۱۳۹۸) ارائه الگوها و راهکارهای مناسب برای مبلمان شهری، کنفرانس ملی پژوهش های کاربردی در مدیریت و مهندسی صنایع، ایران، تهران، اردیبهشت ۱۳۹۸
- ۱۴- پور سرتیپ، فرناز (۱۳۸۹) پیاده راه، تحکیم روابط انسان و محیط شهری. جستارهای شهرسازی، شماره ۳۱
- ۱۵- توسلی، محمود و ناصر بنیادی (۱۳۹۳) طراحی فضای شهری (فضاهای شهری و جایگاه آن ها در زندگی و سیمای شهری)، تهران انتشارات شهیدی
- ۱۶- توسلی، محمود (۱۳۷۶) طراحی شهری در بخش مرکزی تهران، چاپ اول، تهران، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران
- ۱۷- تیموریان، کتابون و پروانه زیویار (۱۳۹۲) بررسی و مطالعه رضایتمندی از استانداردهای مبلمان شهری، فصلنامه علمی و پژوهشی جغرافیای ایران شماره ۳۷
- ۱۸- گستانی، نفسه و محبوبه روشن (۱۳۹۴) سنخیت شناسی همسویی معنادار روش های ارزیابی قرارگاه های رفتاری و باز طراحی مبلمان شهری، نشریه مدیریت شهری، شماره ۳۸
- ۱۹- رخشانی نسب، حمید رضا و مریم رشیدان (۱۳۹۵) تحلیلی بر جایگاه مبلمان ورزشی در افزایش سرزندگی فضاهای شهری، مطالعه موردی: شهر نور آباد ممسنی، نشریه جغرافیا و توسعه، شماره ۴۶
- ۲۰- رحمانی فیروزجاه، علی و سعیده سهرابی (۱۳۹۴) بررسی جامعه شناختی رابطه بین مبلمان شهری و کیفیت زندگی، نشریه مطالعات جامعه شناختی شهری، سال پنجم، شماره شانزدهم

- ۲۱- رضایی راد، هادی و مجتبی رفیعیان (۱۳۹۰) نشریه نامه معماری و شهرسازی، دوره ۴، شماره ۸
- ۲۲- زنگی آبادی، علی و نازنین تبریزی (۱۳۸۳) تحلیل فضایی مبلمان شهری محدوده گردشگری بخش مرکزی شهر اصفهان، مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان
- ۲۳- زنگی آبادی، علی و علیرضا رحیمی و سارا میرزایی (۱۳۹۲) تحلیل تطبیقی مبلمان شهری حاشیه کارون و زاینده رود، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۸، شماره ۳
- ۲۴- زنگنه، یغوب (۱۳۸۱) تحلیل عوامل تاثیر گذار بر توسعه فیزیکی و ساخت اجتماعی-فضایی شهر سبزوار، رساله دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران
- ۲۵- زبیری، کرامت اله، علی مهدیان و معصومه بهنمیری (۱۳۹۲) بررسی و تحلیلی بر مبلمان شهری از دریچه رضایت شهروندی و عملکرد مدیریت شهری، فصلنامه جغرافیایی چشم انداز، سال پنجم، شماره ۱۸
- ۲۶- سعیدنیا، احمد (۱۳۷۹) کتاب سبز شهرداری، جلد دوازدهم، طراحی فضاها و مبلمان شهری، انتشارات شهرداری ها و دهیاری ها کشور
- ۲۷- سلطانی، علی و رضا پیروزی (۱۳۹۱) پیمایش قابلیت پیاده مداری محورهای فرهنگی تاریخی مطالعه موردی، محور حافظ (شیراز) ، نشریه معماری اقلیم گرم و خشک، دوره ۳، شماره ۳
- ۲۸- شایسه فر، مهناز (۱۳۸۶) کاربرد نقوش انتزاعی فلزکاری دوران سلاجقه در طراحی مبلمان فضای سبز شهری، دوفصلنامه مطالعات هنر اسلامی، شماره هفتم
- ۲۹- شرفی آوزمان، مریم و عماد کتابچی (۱۳۹۵) بررسی نقش کیفیت مبلمان شهری در توسعه گردشگری، چهارمین همایش بین المللی افق های نوین در مهندسی عمران، معماری و شهرسازی
- ۳۰- شمس، مجید و خدیجه مرادی (۱۳۹۳) مبلمان شهری و تاثیر آن بر سلامت روانی، فصلنامه نگرش های نو در جغرافیای انسانی، شماره اول
- ۳۱- شوی، فرانسواز (۱۳۷۵) شهرسازی- تخیلات و واقعیات، ترجمه: سید محسن حبیبی، انتشارات دانشگاه تهران
- ۳۲- عباسی، مریم (۱۳۸۵) بررسی علل بروز اثرات زیانبار خوردگی بر پلها و مبلمان شهری تهران، اولین همایش بررسی چالش ها و ارائه راهکارهای نوین مدیریت شهری
- ۳۳- عراقچیان، محمد رضا (۱۳۸۵) مبلمان شهری باید و نباید ها، اولین همایش بین المللی شهر برتر، سازمان عمران و شهرداری همدان
- ۳۴- غلام پور، اشکان (۱۳۷۹) معیارهای ارزیابی و انتخاب مبلمان شهری، ماهنامه شهرداری ها
- ۳۵- عطار خیوی، نسیم (۱۳۹۶) تحلیل و ارزیابی مبلمان شهری (نمونه موردی: نیمکت)، اولین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم و مهندسی و فرهنگ ایرانی
- ۳۶- قبادیان، وحید (۱۳۹۵) معماری معاصر ایران
- ۳۷- قبری، ابولفضل (۱۳۸۲) بررسی مشکلات و نارسایی های مبلمان شهری با تاکید بر مسیرهای عابر پیاده، پایانامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تبریز
- ۳۸- لینچ، کوین (۱۳۷۴) سیمای شهر، ترجمه: منوچهر مزینی، انتشارات دانشگاه تهران
- ۳۹- لحمیان، رضا و مهدی عبوری و معصومه براری (۱۳۹۳) نقش مبلمان شهری در توسعه گردشگری. مطالعه موردی: شهر ساری، فصلنامه آمایش جغرافیای فضا، دوره ۳، شماره ۱۰
- ۴۰- مرتضایی، رضا (۱۳۸۱) نیمکت و صندلی خیابانی، ماهنامه شهرداری ها، شماره ۱۷
- ۴۱- مرتضایی، رضا (۱۳۸۲) رهیافت هایی در طراحی مبلمان شهری، انتشارات سازمان شهرداری های کشور، چاپ دوم
- ۴۲- مدنی پور، علی (۱۳۷۹) طراحی فضای شهری، نگرش بر فرآیند اجتماعی و مکانی، انتشارات شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری
- ۴۳- مشیری، سید رحیم ، بیژن رحمانی و قربان اسلامی راد (۱۳۹۳) مقایسه تطبیقی منظر بافت های شهر بر اساس شاخص های مبلمان شهری- مطالعه موردی: شهر بهشهر، فصل نامه جغرافیا و برنامه ریزی شهری چشم انداز زاگرس، سال ششم، شماره ۱۹
- ۴۴- محمدی، ندا و ملیحه تقی پور (۱۳۹۴) نقش مبلمان شهری در سرزندگی پیاده راه های بافت تاریخی، دوفصلنامه پژوهش های منظر شهری، دوره ۲، شماره ۴
- ۴۵- نقره کار، عبدالحمید (۱۳۸۹) مبانی نظری معماری، انتشارات دانشگاه پیام نور، تهران

Bow, V, Busty, L. (2003). Sense of community and place attachment: The natural environment plays avital role in developing a sense of community. In Social change in the 21 st century conference.

Bulut, Yahya & Atabeyglu (2007) Fountains as urban furniture in historical urban structure and usage culture: Erzurum city case, building and environment, volume 42, issue 6

Specter, D (1974) URBAN Space New York graphic society. New York

Tzoulas. K & james.p (2003) Finding links between biodiversity and human health

Waldock, R. (2012). Designing for pedestrians. Guidelines, Department of Transport

Car, S. (1992). Public space, Cambridge university press, massachusttes

Marshall, S. (2005). Streets & Patterns. New York, Spon Press